

Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad

Een omineus zinnetje in Matteüs 6:25-34

Piet van Veldhuizen

'Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.' Een omineus zinnetje in Matteüs 6:25-34 noemt Piet van Veldhuizen het. Hij gaat niet mee met de vertaling van 'last'. De vertaling van *kakía* met 'kwaad' wil hij op goede gronden gehandhaafd zien.

Dr. P. van Veldhuizen is predikant in Hendrik Ido Ambacht en lid van de redactie van Interpretatie.

Foto: Anton Sinke

Het laatste zinnetje van Matteüs 6 bederft de pret, zo heb ik het altijd ervaren. Na hooggestemde zinnen over onbezorgd Godsvertrouwen, over de lelies en de vogels en over God die weet wat je nodig hebt, zou de oproep moeten volgen om elke dag je zegeningen te tellen. Maar in plaats daarvan wordt gezegd: een dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad. Waar komt dat kwaad opeens vandaan, en waarvoor is het nodig dat het hier klinkt? In het voorgaande is toch vooral sprake van goedheid, trouw en vaderlijke zorg?

Dit omineuze zinnetje is ontegenzeggelijk bedoeld als afsluiting van de perikoop die loopt van vers 24 of 25 tot en met vers 34. In dit deel van de Bergrede wordt de hoorder vermaand om zich niet onnodig zorgen te maken over eten, drinken en kleding. De vergelijking met vogels en bloemen in de verzen 26-30 is bedoeld om vertrouwen te wekken in de zorgzaamheid van God als hemelse Vader. Wie daarop vertrouwt, kan zich wijden aan het 'koningschap van God en zijn gerechtigheid' (vers 33). Zoals eerder werd gezegd dat de zorgen zich niet onnodig over andere levensterreinen, kleding en voeding, moeten uitstrekken, wordt ten slotte nog gesteld dat de zorgen zich niet onnodig over de tijd moeten uitstrekken: geen zorgen voor morgen, want morgen zorgt wel voor zichzelf. En dan die slotfrase: *arketon tēi hēmerai hē kakía autēs*, letterlijk vertaald: 'Genoeg heeft de dag aan zijn eigen kwaad.'

Ik heb lang gedacht dat Jezus, zoals hij hier door Matteüs wordt weergegeven, aan het eind van een prachtig stuk een onverwachte draai aan zijn woorden geeft om de hoorder na een zoetgevooid verhaal weer met beide benen op de grond te zetten. Maar een innerlijk verband tussen het kwaad van vers 34 en de voorgaande verzen kon ik niet ontwaren, dus helemaal eerlijk vond ik het niet, en zeker niet verhelderend.

Twee mogelijkheden

Nu zijn er, als ik het goed zie, twee mogelijkheden om de tekst als een zinvolle eenheid te lezen: ofwel de verzen 25-34 moeten zodanig worden uitgelegd

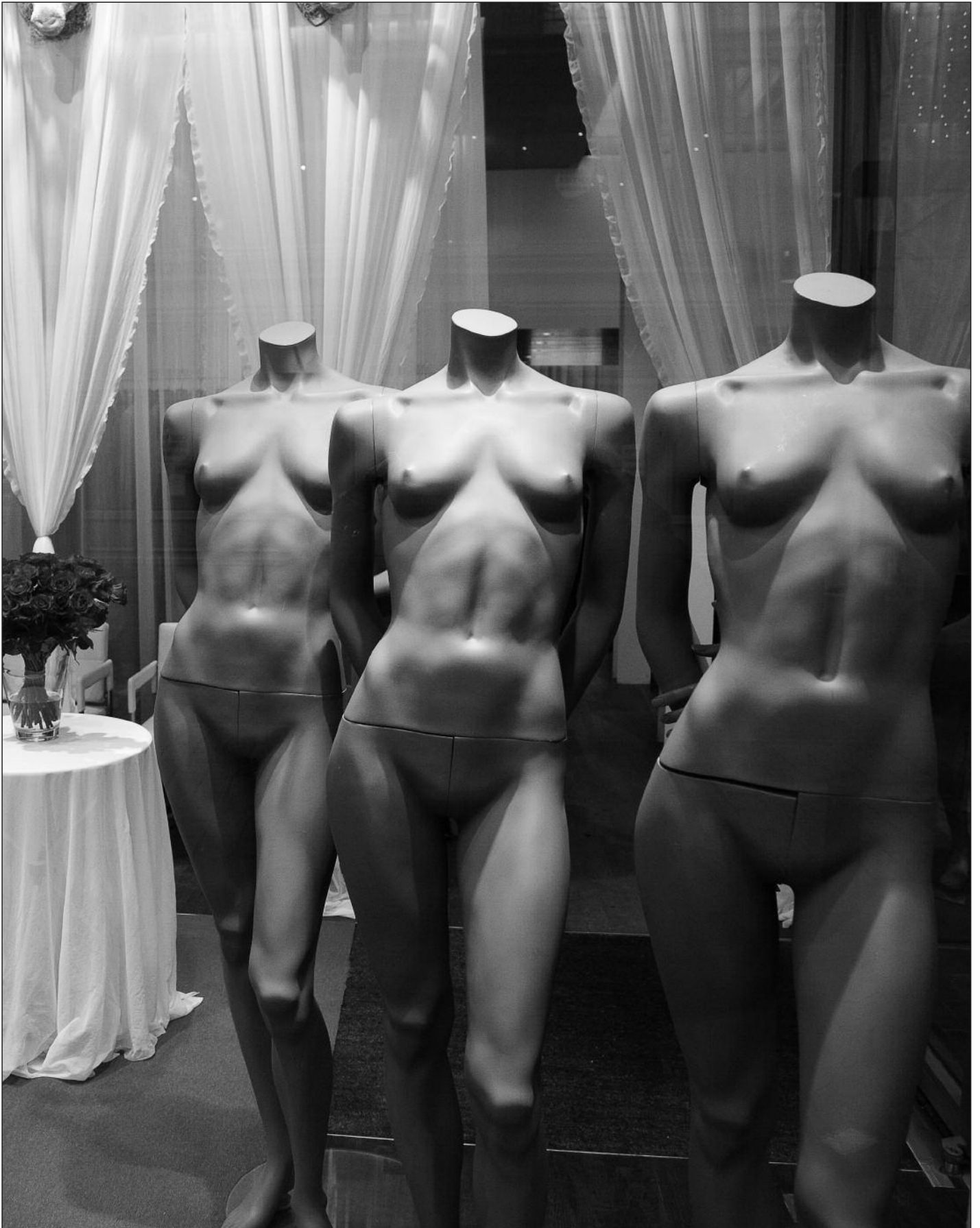
dat het zinnetje met het 'kwaad' een passende afsluiting is; ofwel het 'kwaad' van vers 34 moet anders worden begrepen, zodat het beter bij het voorgaande past.

Dat laatste gebeurt in feite met de keuze die de Nieuwe Bijbelvertaling van 2004 heeft gemaakt. Die zegt: elke dag heeft genoeg aan zijn eigen last. Daarmee wordt het Griekse woord *kakía* van zijn kwade klank ontdaan. 'Last', dat klinkt meer als de dingen waarom mensen zich zorgen maken, terecht of ten onrechte. 'Vertil je niet aan de problemen van morgen,' lijkt Jezus nu te zeggen, 'je hebt genoeg aan wat je vandaag moet dragen.'

In Nederland is de NBV de eerste vertaling die *kakía* hier niet met 'kwaad' vertaalt, direct gevolgd door de Nije Fryske Bibeloesetting die hier 'swierichheden' leest. In buitenlandse vertalingen was die oplossing al eerder gekozen. Het begint al met Luther die in zijn Duitse bijbeluitgave van 1545 vertaalt: *Es ist genug das ein jglicher Tag seine eigene Plage habe*. In een voetnoot verklaart Luther dat met die *Plage* de dagelijkse arbeid wordt bedoeld: je moet gewoon elke dag je werk doen en niet op de volgende dag vooruitgrijpen. In de Franse *Louis-Segondbijbel* van 1910 lees ik: *A chaque jour suffit sa peine*. De Engelse *Good News Bible* van 1992 sluit daarbij aan met: *There is no need to add to the troubles each day brings*, en de *Contemporary English Version* van 1999 maakt ervan: *You have enough to worry about today*. Dus in plaats van 'kwaad': geploeter, sores, kopzorgen.

Maar wordt dat in Matteüs 6:34 bedoeld? Is het terecht dat *kakía* hier wordt geneutraliseerd? Want 'last' heeft vooral gewicht dat op je drukt en Luthers 'Plage' is vooral vermoeiend, maar 'kwaad' heeft in de eerste plaats een negatieve connotatie. In het woordenboek van Walter Bauer worden als betekenissen van *kakía* vermeld: slechtheid, verdorvenheid, kwaadaardigheid, onheil, plaag. Dat lijstje geeft bepaald geen aanleiding om het woord minder negatief te vertalen. In de Bijbel komen we *kakía* nog tienmaal in het Nieuwe Testament tegen¹, en ruim honderdvijftig maal in de Septuaginta. Het gaat dan telkens om het kwalitatieve kwaad, en nooit over 'zwaarigheid' of 'problemen'. Of anders gezegd: niet het

¹ Hand. 8:22; Rom. 1:29; 1 Kor. 5:8; 14:20; Ef. 4:31; Kol. 3:8; Tit. 3:3; Jak. 1:21; 1 Petr. 2:1, 16.

kwaad dat je als ongeluk kan treffen, maar het menselijke kwaad, het kwaad dat in mensen huist, dat in hun daden wordt uitgeleefd en in onrechtvaardige structuren voortwoekert. Ik kan niet anders dan concluderen dat ook in Matteüs 6:34 dát kwaad bedoeld is.

Ons dagelijks kwaad

De dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad; dat betekent dat we genoeg te stellen hebben met wat er zich vandaag aan *kakía* voordoet. Er is nu genoeg kwaad dat onderkend moet worden, bij de naam genoemd, weersproken, bestreden moet worden. Er moeten keuzes worden gemaakt, daden gesteld. Wie zich te veel met morgen en overmorgen gaat bezighouden, dreigt het kwaad van nu voor lief te nemen, onbenoemd te laten. Zorgen voor morgen kan gemakkelijk betekenen dat je wegloopt van wat nú aan de orde is.

Het kwaad is overal te vinden. We wijzen het vaak gemakkelijk aan en winden ons erover op. Soms vervult het ons met machteloosheid. Maar de vraag is of we daadwerkelijk het hoofd bieden aan het kwaad van hier en nu, het kwaad dat zich nestelt in onze traagheid en in onze gewoonten, het kwaad waaraan we ons bijna vanzelfsprekend verslaven of medeplichtig maken. De dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad – het klinkt bijna als een bede: ‘Geef ons heden ons dagelijks kwaad’: volgelingen van Jezus moeten leren om zich druk te maken over datgene

wat binnen hun bereik ligt, wat nú gedaan of gezegd kan worden om Gods goede orde te laten heersen en niet het kwaad.

Teruglezen

We kunnen deze lezing van vers 34 testen door achteruit te lezen naar het begin van de perikoop, en er als het ware de perikoop opnieuw mee in te kleuren. ‘Zoek eerst Gods koningschap en zijn gerechtigheid’ – dat krijgt dan een meer strijdvaardige klank. ‘Zoeken’ is in het evangelie niet zo iets als ‘een beetje in de buurt proberen te blijven’. Het is een werkwoord dat een grote inzet impliceert: je toeleggen op, streven naar, je krachten wijden aan. Je wijden aan Gods heerschappij, dat is de positieve verwoording van de strijd tegen het kwaad. Je streeft ernaar om Gods orde te laten heersen en je wijdt je toe aan de daarbij behorende gerechtigheid in het hier en nu, om niet het kwaad te laten heersen.

Dat is, verder teruglezend, waarom je niet je zorgen zou moeten focussen op eten en drinken en kleding, de dingen waarop het ‘zoeken’ van de volkeren zich concentreert. Het gaat dus niet om onbezorgdheid, maar om de vraag waar je zorgen en zoeken naar uitgaat. Want – en daarmee zijn we aan het begin van de perikoop beland – je kunt niet twee heren dienen. Je kunt niet in twee koninkrijken tegelijk leven, je kunt je niet in twee ordes tegelijk voegen. De orde van de mammon is die van de zelfhandhaving, van de strijd om te overleven, om jezelf allereerst te ver-

Interpretatie vernieuwt!

Aansprekend, divers en aantrekkelijk. Dat zijn de woorden die passen bij de nieuwe uitstraling van Interpretatie.

Vanaf het eerste nummer van 2012 zult u daar kennis mee maken. Het blad verschijnt dan in full colour. Dat is de opvallendste uiterlijke verandering.

Maar ook inhoudelijk gaat er een en ander veranderen. Er komen langere én kortere artikelen. Zo ontstaat er ruimte om een thema eens stevig uit te diepen, maar ook zal er in elk nummer een bijbels-theologisch kernwoord in het kort behandeld worden. Spannend wordt het in de rubriek waarin twee mensen met elkaar over een stelling in discussie gaan. De redactie gaat vanaf nu ook meer aandacht besteden aan dissertaties. Vaak blijven die stevige onderzoeken onderbelicht. In Interpretatie zullen wij u een aantal keren per jaar bijpraten over dergelijke onderzoeken, en ook over andere ontwikke-

lingen op bijbels-theologisch gebied. Natuurlijk blijven we de thema-artikelen bieden zoals u van ons gewend bent. En recensies van boeken zult u ook gewoon blijven aantreffen.

Al dit moois valt vanaf januari 2012 elke twee maanden bij u op de mat. Dat is iets minder frequent dan u gewend was, maar daar krijgt u wel zes dickere nummers voor terug.

De redactie verheugt zich op deze vernieuwing van het blad. En hoopt dat het ook bij u in de smaak gaat vallen.

Met vriendelijke groet,
de redactie

PS Heeft u al eens gekeken op www.interpretatie.nl? Daar vindt u een register van alle bijbelplaatsen waarover ooit een artikel in Interpretatie is verschenen.

zekeren van eten en drinken en kleding (en daarna van meer eten en duurdere kleding). In die orde heeft het kwaad vrij spel. Daar is het normaal dat mensen overleven ten koste van anderen, zich breed maken ten koste van elkaar.

In de orde van Gods gerechtigheid die door Jezus wordt belichaamd, maken mensen ruimte voor elkaar en overwinnen zij hun drang tot zelfhandhaving, en precies dat is hun strijd tegen het kwaad van hier en nu. Ze zien af van de *struggle for life* in het vertrouwen dat de Heer van de goede orde hun het leven gunt. Althans, dat is de bedoeling, maar zal het ooit lukken? De dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad: je hebt er elke dag weer de handen vol aan, en je moet er niet uit weglopen door je alvast met morgen bezig te houden.

Wees wel bezorgd

De teneur van de perikoop is dus niet dat je onbezorgd in het leven moet staan. 'Wees niet bezorgd' is niet een adequate samenvatting van dit deel van de Bergrede. Je moet wél bezorgd zijn, maar niet om de verkeerde dingen, omdat je daarmee in de heerschappij van mammon en in de greep van het kwaad raakt.

Matteüs 6:24-34 presenteert ons een 'tweerijkenleer', maar met de strekking dat een mens niet in die twee rijken tegelijk kan leven en aan twee koningen tegelijk gehoorzaam kan zijn. Het probleem van het christelijk leven in de praktijk is dat we het kwaad gewoonlijk al voor lief nemen door voor de eerste levensbehoeften de wetten van de mammon te gehoorzamen: er moet wél brood op de plank komen, je moet toch ergens van leven, we moeten wel realistisch blijven – we reserveren onze portie ten koste van anderen. Dat gedaan hebbende, willen we daarbovenop een aan Gods heerschappij toegewijd leven leiden, maar we zijn dan al helemaal verstrikt in de kwade orde. Kan het anders? Volgens de Bergrede eist Jezus een radicale keuze voor de éne of de andere orde. Wie de keuze voor Gods orde wil maken, zal zichzelf voortdurend tot de orde moeten roepen, elke dag opnieuw. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

Dispuut: In welke zin is de Bijbel betrouwbaar?

Dr. P. Sanders versus dr. M.J. Paul o.l.v. prof. dr. Th.M. van Leeuwen

De Protestantse Theologische Universiteit vestiging Leiden en het Remonstrants Seminarium organiseren ook in 2011 een aantal openbare disputen over actuele theologische thema's. Voorafgaande aan de debatten worden de stellingen aan de hand waarvan de sprekers met elkaar in dispuut gaan gepubliceerd op: www.pthu.nl/TheologieInDispuut.

Op 23 november a.s. vindt het dispuut 'In welke zin is de Bijbel betrouwbaar?' plaats. Mart-Jan Paul doceert Oude Testament aan de Christelijke Hogeschool Ede en aan de Evangelische Theologische Faculteit te Leuven. Hij verdedigt een orthodoxe visie op het gezag van de Heilige Schrift. Paul Sanders (Oudtestamenticus PThU Utrecht/Leiden) daagt hem uit op een andere dan positivistische wijze over de betrouwbaarheid van de Bijbel te spreken.

De debatten vinden steeds plaats van 15.15 - 17.00 uur (afwijkend van voorgaande jaren!) en zijn vrij toegankelijk voor alle belangstellenden.

Aanmelding vooraf is niet nodig.

De debatten vinden plaats in een gebouw van de Universiteit Leiden: het Lipsiusgebouw, zaal 2.27 (tweede verdieping), Cleveringaplaats 1, 2311 BD Leiden.

Meer informatie: mw. L. van der Graaf: (088) 3371 801.

Symposium 'Van harem tot fitna'

Debat over de islam

De beeldvorming over de islam in Nederland is onderwerp van historisch onderzoek aan de Faculteit Katholieke Theologie van de Universiteit van Tilburg. De publicatie *Van harem tot fitna* is geschreven door Marcel Poorthuis en Theo Salemink en verschijnt bij uitgeverij Valkhof Pers. Het eerste exemplaar wordt aangeboden tijdens dit symposium op 18 november. Dit boek geeft voor het eerst een omvattend overzicht van 150 jaar beeldvorming over de islam in Nederland dwars door de hele samenleving. De boekpresentatie is aanleiding voor een politiek en theologisch debat rond twee actuele vragen. Is het politiek anti-islamisme een gevaar? En: loopt de christelijke dialoog met de islam op zijn einde?

Vrijdag 18 november 2011, van 13.30 tot 17.00 uur.

De Uithof, Universiteitsbibliotheek, Boothzaal, Heidelberglaan 3, Utrecht.

Kosten: € 15; studenten FKT en Fontys gratis.

Opgave en betaling: via www.tiburguniversity.edu.